

dr Roman Godlewski
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego

Definicja obowiązku i wolności przez konflikt

W referacie podana zostaje definicja obowiązku i wolności. Założeniem pracy badawczej było uzyskanie definicji, dzięki której udaje się te pojęcia sprowadzić do łatwo uchwytnej kategorii empirycznych. Obowiązek i wolność zostają zdefiniowane przy pomocy pojęcia konfliktu, a w konsekwencji przy pomocy pojęcia warunkowania. Twierdzimy, że obowiązek ciążyący na jednostce a także wolność, która jej przysługuje, są zawsze zrelatywizowane do określonej społeczności, czyli obowiązek ciąży na jednostce wobec pewnej grupy, oraz do określonej płaszczyzny konfliktu rozgrywającego się między jednostką a tą grupą. Obowiązek występuje wtedy, gdy w ramach danego konfliktu zapanuje pokój. Obowiązkowe dla danej osoby są te czynności, które musi ona wykonywać, aby nie naruszyć pokoju, wolność zaś jest tym, co może ona czynić nie zrywając pokoju. W ramach danej społeczności każda jednostka może mieć swoisty dla siebie system obowiązków i wolności. Może być jednak i tak, że istnieją obowiązki i wolności takie same dla wszystkich członków społeczności, nazywamy je „obowiązkami moralnymi”. Jeśli społeczność jest bardzo rozległa we frazeologii odnoszącej się do obowiązującej w jej obrębie moralności zaniknąć może informacja, że mowa jest właśnie o moralności z obrębu danej grupy, mówi się w tedy po prostu o moralności. Stworzyć to może wrażenie jej obiektywności. Wrażenie to może być pogłębione przez brak świadomości społecznej co do pochodzenia utartych w wyniku konfliktu wszystkich ze wszystkimi norm.